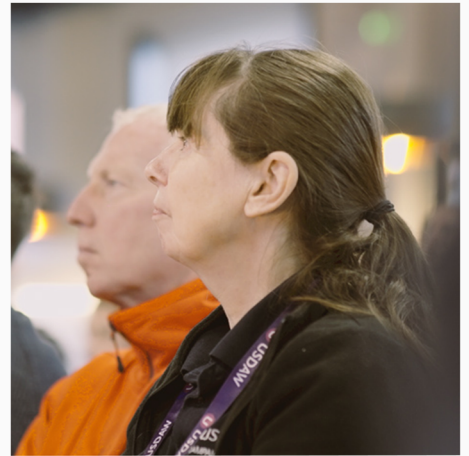

Vaughan Gething

Dros **Gymru**, dros **Lafur**, drosoch **chi**:

Maniffesto Arweinyddiaeth Llafur Cymru 2024

Dros Gymru, dros Lafur, drosoch chi.

RHAGAIR

Rwy'n teimlo balchder ac anrhydedd mawr wrth gyflwyno fy hun i wasanaethu ein gwlad a'n plaid fel arweinydd nesaf Llafur Cymru a Phrif Weinidog Cymru.

Mae'r maniffesto hwn yn nodi gweledigaeth ar gyfer dyfodol tecach i Gymru y gallwn ei adeiladu gyda'n gilydd, yn seiliedig ar ein gwerthoedd cyffredin – dyfodol lle mae gan bawb, ni waeth beth yw eu cefndir na sut maen nhw'n edrych, y cyfle i lwyddo.

Mae gwerthoedd Llafur Cymru yr ydym yn eu rhannu, sef cydraddoldeb a thegwch wedi fy arwain drwy gydol fy mywyd, ac maent wrth galon y polisiau a amlinellir yma.

Wrth ddarllen papurau newydd ar fy rownd bapur yn fy arddegau, cefais fy ysbrydoli gan straeon am wytnwch ac urddas Nelson Mandela, ac yn 17 oed ymunais â'r Blaid Lafur i ymgyrchu dros ein plaid wych – peiriant profedig a llwyddiannus ar gyfer cyfiawnder cymdeithasol.

Ers hynny, rydw i wedi treulio fy mywyd yn brwydro dros degwch. O arwain Myfyrwyr yn Dweud le yn ystod ymgyrch datganoli 1997, i ddewis bod yn gyfreithiwr undeb llafur yn

cynrychioli pobl sy'n gweithio – menywod a dynion sy'n dioddef camfanteisio, bwlio a gwahaniaethu.

Y rheswm pam yr oeddwn i'n codi yn y bore pan oeddwn i'n gyfreithiwr undeb llafur – i sefyll dros bobl – yw'r un rheswm sy'n fy ngyrru bob dydd yn fy rôl bresennol fel Gweinidog yr Economi. Dyna pam fy mod yn sefyll i fod yn Brif Weinidog hefyd.

Mae hon yn foment bwysig i Gymru – mae argyfwng costau byw y Toriaid wedi gwthio llawer i'r dibyn ac rydym yn wynebu Etholiad Cyffredinol y mae'n rhaid i ni ei ennill. Mae arnom angen arweinydd ar Lafur Cymru a Phrif Weinidog sy'n barod i arwain o'r diwrnod cyntaf yn y swydd.

Fel y Gweinidog lechyd yn ystod y pandemig, cefais fy mhrofi yn yr amgylchiadau anoddaf. Tra oedd y Toriaid yn cynnal partion yn Rhif 10, bu Mark Drakeford a minnau'n gweithio'n ddiflino i gadw Cymru'n ddiogel, gan roi pobl yn gyntaf – dim ffafriaeth ar gyfer cyfarpar diogelu personol; dim arian mawr ar gyfer ffrindiau gwleidyddol.

Fe wnaethon ni gydweithio â'n Gwasanaeth

Iechyd Gwladol gwych, llywodraeth leol, busnesau Cymreig ac undebau llafur. Yn y dyddiau tywyllaf hynny, gwnaethom ddal ein gafael ar werthoedd Llafur Cymru.

Gwyddom fod dyddiau anodd o'n blaenau ond rydw i'n obeithiol am y dyfodol y gallwn ei greu gyda'n gilydd.

Fel Cymro du a aned yn Zambia, i fam o Zambia a milfeddyg gwyn o Gymro yn hanu o Aberogwr, rwy'n gwybod sut beth yw profi rhagfarn a bod pobl yn cwestiynu eich safle yn eich cymuned. Dydw i ddim eisiau i neb yng Nghymru deimlo felly. Rydw i eisiau i bobl ifanc ledled Cymru edrych tua'r dyfodol gyda gobaith am y bywydau hapus a chyflawn y gallan nhw eu hadeiladu yma – dyfodol lle rydyn ni'n tyfu'r economi i gefnogi gwasanaethau cyhoeddus sy'n destun balchder ac sy'n cael eu hariannu'n briodol, lle mae gwaith da ac ystyrlon yn helpu i godi pobl allan o dlodi a mynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd, lle rydyn ni'n gweithio i ledaenu cyfleoedd i bawb ac yn deall mai dim ond drwy weithio gyda'n gilydd y gallwn ni gyflawni i bawb.

Mae'r manifesto hwn yn amlinellu syniadau a pholisïau arloesol sydd wedi'u gwreiddio yn y gwerthoedd Llafur a rennir gennym yng Nghymru:

- Cenedl iach: Gwasanaeth Iechyd Cymru sy'n ddiogel mewn dwylo cyhoeddus ac sydd bob amser yn cael blaenoriaeth yn y gyllideb. Gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar wella iechyd corfforol a meddyliol, yn ogystal â gofal cymdeithasol sy'n addas ar gyfer ein dyfodol.

- Ffyniant gwyrdd: Creu swyddi gwyrdd wrth galon amddiffyn dyfodol Cymru. Pontio teg sy'n mynd i'r afael â thlodi tra'n amddiffyn ein planed, gyda swyddi da a chyfoeth cymunedol.

- Lle i'w alw'n gartref: Cyflymu adeiladu tai cymdeithasol. Trafnidiaeth gyhoeddus ddibynadwy a fforddiadwy. Gweithio mewn partneriaeth gymdeithasol, gyda phwerau a chyllid wedi'u datganoli i lywodraeth leol.

- Dyfodol uchelgeisiol: Cyfleoedd addysgol i bobl o bob oed a chyfnod mewn bywyd. Defnyddio dylanwad swyddfa'r Prif Weinidog i sicrhau rhagoriaeth yn ein hysgolion a'n colegau gan weithio gydag athrawon a staff cymorth ysgolion.

- Cymru gryfach: Mwy o bwerau i Gymru a ledled Cymru. Cenedl uchelgeisiol a blaengar yn cymryd ei lle ar lwyfan y byd gyda dyfodol ffyniannus i'r Gymraeg.

Gyda'i gilydd, rwy'n credu bod y blaenoriaethau a'r polisiau hyn yn ateb yr heriau y dylai aelodau Llafur Cymru eu mynnu gan eu darpar arweinydd newydd.

Maent wedi'u gwreiddio yn ein gwerthoedd a'n hanes – a gyda'ch cefnogaeth chi, gallwn sicrhau Cymru fwy disglair, gwell a thecach i'r dyfodol; dyfodol wedi'i greu gan bob un ohonom.

CENEDL IACH:

Gwasanaeth Iechyd Cymru sy'n ddiogel mewn dwylo cyhoeddus ac sydd bob amser yn cael blaenoriaeth yn y gyllideb. Gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar wella iechyd corfforol a meddyliol, yn ogystal â gofal cymdeithasol sy'n addas ar gyfer ein dyfodol.

Mae iechyd da – meddyliol a chorfforol, drwy gydol pob cam o fywyd – yn hanfodol ar gyfer bywyd da, i bobl, i gymunedau ac i'n gwlad. Roedd Aneurin Bevan yn deall hyn wrth sefydlu'r GIG, ac roedd yn amlwg i mi bob dydd fel Gweinidog Iechyd, wrth weithio ochr yn ochr â Mark i arwain Cymru drwy'r pandemig – her anoddaf fy mywyd proffesiynol.

Aethom i'r afael â'r her honno drwy gadw'n driw i'r gwerthoedd Llafur Cymru a rannwn – dim contractau i ffrindiau, dim ffafriaeth i ffrindiau, dim partiön yn swyddfeydd Llywodraeth Cymru. Byddai'r gwerthoedd hynny'n sail i'n hagwedd tuag at bolisi iechyd a gofal cymdeithasol os caf fy ethol yn Brif Weinidog, gydag egwyddorion craidd wedi'u gwreiddio yng Nghyfamod GIG Cymru. Byddem yn sicrhau bod GIG Cymru yn ddiogel mewn dwylo cyhoeddus, gyda gwariant y pen ar iechyd a gofal cymdeithasol byth yn disgyn yn is na'r hyn a geir yn Lloegr, yn barod i gwrdd â heriau iechyd corfforol a meddyliol fel blaenoriaethau cyfartal. Byddem hefyd yn symud Cymru tuag at y Gwasanaeth Gofal Cymdeithasol Cenedlaethol y mae ei wir angen arnom.

Y GIG

Byddem yn cyflwyno **Cyfamod GIG Gymru newydd**, yn seiliedig ar egwyddorion Bevan, ac uchelgais newydd ar gyfer ein gwasanaeth iechyd. Bydd GIG Cymru bob amser yn ddiogel mewn dwylo cyhoeddus; dan fy arweiniad i, ni fyddai ei wasanaethau byth yn cael eu gwerthu. Byddai'n cael ei redeg yn unol â blaenoriaethau Cymru, a gwerthoedd Llafur Cymru. Byddai'n GIG gwirioneddol unigryw i Gymru sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau i gleifion. Byddai bob amser yn cael blaenoriaeth yn y gyllideb, gyda gwariant y pen ar iechyd a gofal cymdeithasol byth yn disgyn yn is na'r hyn a geir yn Lloegr. Byddem yn cyhoeddi cytundeb partneriaeth newydd gyda'r gwasanaeth, cleifion, undebau a llywodraeth leol i ateb yr heriau ar draws iechyd a gofal cymdeithasol, gyda'n gilydd.

Byddai GIG Cymru yn blaenoriaethu **canlyniadau i gleifion**, ledled y wlad a thrwy bob rhan o'r llwybr gofal iechyd. Gan ddysgu o arferion gorau rhyngwladol, byddem yn defnyddio ein hadnoddau'n ddoeth i sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i gleifion, lleihau amseroedd aros, helpu pobl i reoli cyflyrau cronig, a blaenoriaethu iechyd meddwl ochr yn ochr ag iechyd corfforol.

Er mwyn gwireddu'r uchelgais honno, mae angen i ni gefnogi a hyrwyddo **arloesedd ym maes gofal iechyd**. Byddai ein llywodraeth yn parhau i weithio gyda phrifysgolion, y trydydd sector a phartneriaid masnachol i gefnogi'r datblygiadau arloesol sydd eu hangen i wella ein cyfraddau goroesi canser. Cyn gynted ag y bydd cyllid yn caniatáu, byddem yn buddsoddi yn y tymor canolig mewn canolfan patholeg ddigidol arloesol newydd i gyflymu diagnosis.

Byddwn yn parhau i **fuddsoddi mewn technoleg** i symleiddio prosesau, osgoi dyblygu a sicrhau bod gwybodaeth hanfodol ar gael i gefnogi gofal cleifion lle bynnag y caiff ei ddarparu.

Byddem hefyd yn ymestyn monitro digidol ar gyfer cyflyrau iechyd penodol gan gynnwys COPD, methiant y galon a monitro glwcos.

Rwyf wedi ymrwymo i weithio gyda staff y GIG a chleifion i sicrhau bod Ap y GIG ar gael yn eang, yn hygyrch ac yn ymateb i anghenion cleifion ac i gyflwyno rhagnodi digidol i bob meddyg teulu a fferyllfa.

Rhaid inni fynd i'r afael ag **anhydraddoldebau iechyd** er mwyn sicrhau bod y GIG yn wasanaeth sy'n gweithio i bawb. Byddai ein llywodraeth Lafur yng Nghymru yn sicrhau bod cydraddoldebau'n cael eu hystyried yn rheolaidd drwy'r gwasanaethau iechyd – rhywbeth yr oeddwn wedi ymrwymo iddo fel Gweinidog Iechyd. Fe wnaethom sicrhau bod PrEP ar gael yn eang yn GIG Cymru drwy wasanaethau iechyd rhywiol yn 2017 – dros dair blynedd cyn iddo fod ar gael yn rheolaidd yn Lloegr.

Byddai mynd ymhellach ar anhydraddoldebau iechyd yn golygu mynd i'r afael â'r anhydraddoldebau economaidd-gymdeithasol sy'n golygu bod rhywun sy'n cael ei eni yn ein hardaloedd mwyaf difreintiedig yn gallu disgwyl marw saith mlynedd yn gynharach na rhywun o ardal fwy cefnog. Mae hefyd yn **golygu system iechyd sy'n sensitif i rywedd ac sy'n**

ddiwylliannol gymwys sy'n cydnabod anghenion a phrofiadau iechyd unigryw menywod, a phobl dduon, Asiaidd a lleiafrifoedd ethnig. Byddem yn cymryd camau pendant ar anghydraddoldebau iechyd hiliol, gan ddechrau drwy archwilio canlyniadau mewn gwasanaethau mamolaeth ac iechyd meddwl, yn ogystal ag adolygu prosesau disgyblu ar gyfer staff a gwella'r gwaith o gasglu data. Yn rhy aml, nid yw lleisiau menywod yn cael eu cymryd ddigon o ddifrif ym maes gofal iechyd a byddai ein llywodraeth yn eiriol yn angerddol dros ddatrys y mater hwn, gan gynnwys drwy gyflwyno **Cynllun Iechyd Menywod**.

Byddem yn parhau â'n rhaglen o ddiwygio deintyddol, gan ymestyn y cymysgedd sgiliau mewn deintyddiaeth drwy gynyddu nifer y therapyddion deintyddol a sicrhau bod y contract deintyddol yn cyflawni ar gyfer cleifion a'r proffesiwn deintyddol. Byddem yn sicrhau cefnogaeth gydol oes ar gyfer iechyd deintyddol, gan adeiladu ar gynlluniau o ysgolion cynradd (Cynllun Gwên) yr holl ffordd drwodd i gartrefi gofal (Gwên am Byth/Smile for Life).

Gofal Cymdeithasol

Byddai ein llywodraeth yn gwneud rhagor o gynnydd tuag at **Wasanaeth Gofal Cenedlaethol** addas i'r diben sy'n diwallu anghenion y rheini sy'n derbyn gofal, ac yn cefnogi gweithwyr gofal.

Rydyn ni'n gwybod pa mor bwysig yw hi i bobl deimlo bod ganddyn nhw reolaeth dros y gofal maen nhw'n ei gael a'r dewisiadau maen nhw'n eu gwneud iddyn nhw eu hunain a'u hanwyliaid, ac felly bydden ni'n edrych ar ehangu modelau **gofal sy'n cael eu harwain gan y gymuned**, er enghraifft mentrau gofal cymdeithasol cydweithredol.

Gwyddom hefyd, y tu ôl i'n system gofal ffurfiol a phroffesiynol yng Nghymru, bod rhwydwaith o ffrindiau, teuluoedd ac eraill sy'n cefnogi anwyliaid. Byddem yn sicrhau ein bod yn **gwerthfawrogi ac yn cefnogi gofalfwyr di-dâl yn briodol**, gyda chanllawiau i weithwyr proffesiynol y GIG eu nodi a'u cyfeirio at rwydweithiau cymorth.

Ochr yn ochr â hyn, byddai ein llywodraeth yn gwneud defnydd mwy – a gwell – o ofal sy'n defnyddio technoleg i gefnogi pobl i fyw'n dda ac yn ddiogel gartref am fwy o amser. Mae hyn yn cynnwys ymestyn y defnydd o fonitro digidol ar gyfer preswylwyr cartrefi gofal, galluogi ymyrraeth gynnar a lleihau derbyniadau diangen i'r ysbyty.

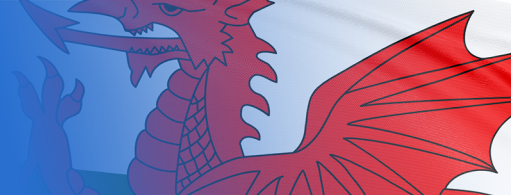
Iechyd Meddwl

Byddem yn parhau i **flaenoriaethu buddsoddiad mewn iechyd meddwl**, gan adeiladu ar y camau sylweddol rydym wedi'u cymryd i sicrhau cydraddoldeb rhwng ein dulliau gweithredu o ran iechyd meddwl ac iechyd corfforol.

Byddai ein llywodraeth yn cyflawni ein haddewidion presennol ac yn mynd ymhellach, gan adeiladu ar ein gwasanaeth 24/7 '111, dewis 2 ar gyfer iechyd meddwl' a'n dull ysgol gyfan o gefnogi iechyd meddwl plant a phobl ifanc.

Gan gydnabod pwysigrwydd y 1,000 diwrnod cyntaf ym mywyd plentyn, byddwn yn canolbwyntio ar ddatblygu gwasanaethau ar gyfer ein plant a'n babanod ieuengaf un. Byddwn

Dros Gymru, dros Lafur, drosoch chi.

yn dyblu ymdrechion i sicrhau bod yr holl wasanaethau iechyd meddwl yn gallu ymateb i anghenion pobl niwrowahanol.

FFYNIANT GWYRDD:

Creu swyddi gwyrdd wrth galon amddiffyn dyfodol Cymru. Pontio teg sy'n mynd i'r afael â thlodi tra'n amddiffyn ein planed, gyda swyddi da a chyfoeth cymunedol.

Mae'r heriau economaidd sy'n wynebu Cymru wedi newid yn sylfaenol ers inni ymgyrchu dros ddatganoli yn 1997. Bryd hynny, ein problem ganolog oedd diweithdra cronig, ystyfnig o uchel ar ôl i'r pyllau glo gael eu cau'n ddi-hid gan y Torïaid. Ers hynny, mae Llywodraeth Lafur Cymru wedi llwyddo i leihau diweithdra. Heddiw, rydym yn wynebu her wahanol.

Ar ôl 14 mlynedd o economeg "trickle-down" aflwyddiannus y Torïaid, rhaid inni ganolbwyntio'n ddygn ar leihau tlodi drwy wella ansawdd swyddi. Ar yr un pryd, rhaid inni fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd – her dorfol fwyaf ein cenedlaeth.

Gallwn wneud y ddau beth, gyda'n gilydd.

Fel Prif Weinidog, sicrhau cyfiawnder hinsawdd a chyfiawnder cymdeithasol fyddai ein dwy genhadaeth economaidd.

Byddem yn harneisio manteision Cymru mewn diwydiannau fel ynni glân a gweithgynhyrchu uwch. Byddai ein Llywodraeth Lafur yng Nghymru yn helpu i lunio'r math o economi yr ydym am ei gweld. Byddai Cymru'n ymuno â'r don o wledydd sy'n cydnabod bod yn rhaid i lywodraethau chwarae mwy o ran weithredol mewn marchnadoedd preifat i sicrhau canlyniadau gwell i ddinasyddion a chryfhau diwydiannau sy'n darparu swyddi da.

Unwaith, arweiniodd Cymru y byd i'r Chwyldro Diwydiannol; nawr mae'n rhaid i ni arwain y ffordd yn y Chwyldro Diwydiannol Gwyrdd. Byddem yn defnyddio dulliau datganoli i sicrhau ei fod yn ein helpu i greu dyfodol cryfach, tecach a mwy cynaliadwy. Mae'r cenedlaethau nesaf yn dibynnu arnom i gyflawni. Gyda'n gilydd, fe wnawn ni.

Polisi diwydiannol ar gyfer twf gwyrdd

Fel Prif Weinidog byddwn yn parhau i frwydro dros sicrhau bod ein sector dur hanfodol yn cael y dyfodol cadarn y mae'n ei haeddu. Byddwn yn gwneud beth bynnag sydd ei angen i sefyll dros ein gweithwyr dur – ac ni fydd ein Llywodraeth **byth yn cytuno i drosglwyddo swyddi gweithwyr dur ac allyriadau Cymru dramor.**

Byddai Llywodraeth Cymru yn parhau i adeiladu ar ein Cenedlaethau Economaidd ac yn defnyddio dull **polisi diwydiannol gwyrdd gweithredol** sydd â holl bwysau'r llywodraeth y tu ôl iddo. Byddem yn gosod tasg i Ddiwydiant Sero Net Cymru ganfod lle mae gan Gymru fantais gymharol a thargedu cymorth i sicrhau ein bod ar flaen y gad yn niwydiannau cystadleuol y dyfodol – gan greu swyddi lleol da mewn sectorau sy'n amrywio o led-ddargludyddion i ynni'r llanw. Wrth wneud hynny, gallwn achub y blaen ar ddiwydiannau'r dyfodol, er gwaethaf llywodraeth Doriaidd yn San Steffan a ddelir yn ôl gan ganoliaeth gronig y DU ac ymrwymiad ideolegol i economeg 'laissez-faire' sydd wedi methu. Ac os bydd y Blaid Lafur yn ennill yr Etholiad Cyffredinol nesaf, byddem yn defnyddio sedd Llywodraeth Cymru ar Gyngor Strategaeth Ddiwydiannol newydd y DU i sicrhau bod cyllid yn cael ei drosglwyddo i'r blaenoriaethau diwydiannol ac economaidd a osodwn ar gyfer Cymru.

Mae sicrhau swyddi da yn golygu gwneud **diwygiadau beiddgar a systemig i'r fframweithiau cynllunio a buddsoddi** i ddatgloi twf gwyrdd. Byddai ein llywodraeth yn adolygu ein system gynllunio i roi mwy o gyflymder a sicrwydd wrth wneud penderfyniadau ar gyfer prosiectau mawr sy'n dod â swyddi da i Gymru – yn enwedig ar ynni adnewyddadwy.

Byddem hefyd yn adolygu ein llwybrau mewnfuddsoddi gyda'r nod o symleiddio'r broses a'i gwneud yn haws fyth buddsoddi a dod â swyddi da i Gymru. Byddai'r adolygiad hwn yn edrych ar y strategaethau arfer gorau a fabwysiadwyd mewn mannau eraill yn y byd i sicrhau bod Cymru yn lle deniadol i gwmnïau leoli cyflogaeth o ansawdd uchel.

Er ein bod yn denu mwy o fuddsoddiad gwyrdd, byddem hefyd yn cyfyngu ar fuddsoddiad cyhoeddus sy'n cyfrannu at newid yn yr hinsawdd drwy gefnogi cronfeydd pensiwn awdurdodau lleol i symud oddi wrth danwydd ffosil.

Mae sector preifat bywiog yn hanfodol i gyflawni fy nghanhadaeth economaidd ddeuol, a byddai ein llywodraeth yn **cefnogi busnesau a gweithwyr Cymru i addasu i'r newid i sero net, a ffynnu yn hynny o beth**, gan sicrhau mai gweithwyr yw'r flaenoriaeth yn ystod y broses hon.

Byddem yn creu Sefydliad Gweithgynhyrchu Cenedlaethol i Gymru ac yn **darparu Canolfannau Twf Glân newydd** – clystyrau o fusnesau ecogyfeillgar sy'n pweru twf lleol a swyddi gwell – gan adeiladu ar y rheini rwyf wedi'u cefnogi fel Gweinidog yr Economi. Byddem hefyd yn ymestyn Benthyciadau Busnes Gwyrdd, gan helpu busnesau i ddatgarboneiddio a gostwng biliau ynni am byth.

Wrth geisio sicrhau a chreu swyddi yn niwydiannau gwyrdd y dyfodol, ni fyddem byth yn esgeuluso ein **heconomi bob dydd** hanfodol sy'n darparu'r nwyddau a'r gwasanaethau bob dydd yr ydym i gyd yn dibynnu arnynt. Mae'n cefnogi cynifer o swyddi a bywoliaethau ac

mae'n gwneud cyfraniad enfawr i'n heconomi gyffredinol, ac mae ganddo hefyd y potensial i wella ansawdd bywyd pawb. Byddem yn canolbwyntio ar wella ansawdd swyddi yn yr economi bob dydd, gan gynnwys mewn sectorau fel gofal, bwyd a gweithgynhyrchu. Byddem yn meithrin ein heconomi bob dydd i gefnogi busnesau lleol a meithrin cyfoeth cymunedol cryfach. Byddem hefyd yn gwreiddio egwyddorion yr economi sylfaenol ar draws cyrff cyhoeddus, gan gysylltu pob buddsoddiad cyhoeddus yn benodol â chanlyniadau gwell i economïau lleol.

Byddai ein llywodraeth yn harneisio ein hasedau naturiol fel ynni gwynt a llanw, gan ddiogelu natur ar yr un pryd. Byddem yn sicrhau bod yr **ynni adnewyddadwy a gynhyrchir yma o fudd i bobl yng Nghymru.**

Byddem yn pwyso am roi terfyn ar ddiffyg gweithredu gan Lywodraeth y DU ar gryfhau'r grid yng Nghymru er mwyn galluogi pontio tuag at sero net.

Gwell swyddi a safonau byw uwch

Byddem yn creu **Cronfa Gwaith Teg newydd – 'Gwaith Teg'** – a fyddai'n agored i geisiadau gan brosiectau sy'n ceisio cefnogi arferion gweithio teg. Gallai enghreifftiau gynnwys cyfleoedd datblygu gwell mewn gwaith cyflog isel; helpu i dalu Cyflog Byw Gwirioneddol i weithwyr; gwella safonau rheoli; cynyddu aelodaeth undebau llafur ymysg pobl ifanc a'r sector preifat; annog mwy o undebau llafur i gymryd rhan yn y gwaith o ddatblygu a chyflawni polisiau; a mynd i'r afael â gwahaniaethu yn y gweithle, gan gynnwys drwy fynd i'r afael â'r bylchau cyflog o ran rhywedd ac ethnigrwydd. Byddai'r arian yn dod o gyllid datblygu a ddychwelwyd ar ôl yr UE dan Lywodraeth Lafur y DU, a byddai'r gronfa'n cael ei datblygu ar y cyd â'r Cyngor Partneriaeth Gymdeithasol.

Byddem yn grymuso gweithwyr a'u hundebau drwy fentrau mor amrywiol â darparu mwy o gefnogaeth i weithio o bell ac yn hyblyg – yn enwedig lle mae'n grymuso pobl anabl a rhieni – a chyflwyno cyflog byw i weithwyr amaethyddol. Byddai hyn yn cyd-fynd ag adolygiad o weithrediad y Panel Cynghori ar Amaethyddiaeth i sicrhau ei fod yn wirioneddol annibynnol ac yn ennyn hyder undebau a chyflogwyr. Byddem yn **gweithredu un o argymhellion allweddol adroddiad diweddar TUC Cymru ar Ddatganoli a Gwaith yng Nghymru drwy greu** carreg filltir gwaith teg ochr yn ochr ag undebau llafur a busnesau i sicrhau ein bod yn mesur ac yn ceisio gwella arferion gweithio teg.

Byddem unwaith eto'n anelu at **ddyblu nifer y busnesau sy'n eiddo i weithwyr yng Nghymru**, ar ôl fy ymrwymiad fel Gweinidog dros yr Economi i wneud yr union beth hyn ymddangos y bydd yn cael ei gyflawni'n gynnar, a **byddem yn cyfeirio mwy o wariant caffael cyhoeddus at fentrau cydweithredol a mentrau cymdeithasol.**

Byddem yn gweithio ochr yn ochr â Llywodraeth Lafur newydd yn y DU i **gyflymu'r gwaith o gyflwyno canolfannau bancio** ac yn annog Cash Access UK i flaenoriaethu ardaloedd gwledig a rhai sydd heb eu datblygu'n ddigonol fel bod y canolfannau hyn yn cyrraedd yr ardaloedd pwysicaf yn gynt. Byddem hefyd yn ystyried ehangu gwaith Banc Datblygu Cymru i ddarparu cyllid busnes yn haws i bobl sy'n dymuno sefydlu neu ehangu busnesau y tu allan i'n trefi a'n dinasoedd mawr.

Y Gymru wledig a naturiol

Mae gan Gymru rai o'r tirweddau harddaf yn y byd, o arfordiroedd i fynyddoedd, ac mae pobl ledled y wlad yn eu mwynhau ac yn gofalu amdanynt.

Mae gennym gyfle i sicrhau bod ffermio sy'n ystyriol o natur yn dod yn norm. Rhaid datblygu **Bil Natur Bositif** newydd ochr yn ochr â'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy sy'n cysylltu teuluoedd yn well â bwyd fforddiadwy a maethlon. Byddem yn gosod targedau statudol cryf ar gyfer diogelu ac adfer natur ac yn cynnwys taliadau i ffermwyr yn gyfnewid am nwyddau cyhoeddus. Erbyn 2030, byddai 30% o'n tir a'n môr yn cael eu gwarchod a byddem yn arwain drwy esiampl wrth reoli ac ehangu coetiroedd yn gynaliadwy.

Byddai ein Llywodraeth Lafur yng Nghymru yn cryfhau **camau gorfodi i warchod ein hamgylchedd**, gan ddechrau drwy greu corff llywodraethu amgylcheddol sy'n gweithredu'n llawn, gan lenwi'r bwlch a adawyd ar ôl Brexit. Mae llygredd ein hafonydd a'n cyrsiau dŵr wedi bod yn un o sgandalau mawr y 14 mlynedd diwethaf o reolaeth y Torïaid, a byddem yn cyflwyno cosbau llymach i'r rheini sy'n torri rheolau amgylcheddol. Byddem hefyd yn buddsoddi i ddiogelu cymunedau rhag llifogydd, erydu arfordirol ac effeithiau eraill yr argyfwng hinsawdd. Byddem yn gwneud popeth o fewn ein gallu i sicrhau bod Llywodraeth y DU yn gweithio gyda ni – yn enwedig os oes gennym weinyddiaeth Lafur adeiladol yn San Steffan – i gymryd camau gweithredu hirddisgwyliedig ar domennydd glo anniogel, sydd ond yn debygol o gael eu gwneud yn fwy peryglus gan stormydd mwy mynych a dwys.

Byddem yn gwneud Cymru'n arweinydd ar **safonau lles anifeiliaid yn y DU**, drwy roi pwerau gorfodi ychwanegol i swyddogion yr RSPCA a chyflwyno gwaharddiad llwyr ar roi anifeiliaid anwes fel gwobrau, fel y mae llawer o awdurdodau lleol Llafur Cymru eisoes wedi'i wneud.

LLE I'W ALW'N GARTREF:

Cyflymu adeiladu tai cymdeithasol. Trafnidiaeth gyhoeddus ddibynadwy a fforddiadwy. Gweithio mewn partneriaeth gymdeithasol, gyda phwerau a chyllid wedi'u datganoli i lywodraeth leol.

Mae cartref yn fwy na'r lle rydyn ni'n byw, mae'n gynefin – lle rydyn ni'n perthyn, yn gysylltiedig â'r bobl a'r lleoedd o'n cwmpas mewn cymuned gref. Cartref yw canolbwynt ein bywydau o ddydd i ddydd: ein cartrefi, y stryd fawr, rhwydweithiau trafniadaeth lleol, a gwasanaethau llywodraeth leol.

Gallwn adfer yr ymdeimlad hwnnw o berthyn, cysylltedd a chymuned.

Dyna pam, os caf fy ethol yn Brif Weinidog, y byddem yn cyflymu'r gwaith o adeiladu tai cymdeithasol. Bydd adeiladu cartrefi gwyrdd ledled Cymru yn helpu i fynd i'r afael â'r argyfwng tai a chreu swyddi o ansawdd da.

Mae sut mae'r cartrefi hyn yn cael eu cysylltu â'i gilydd yn bwysig hefyd. Mae gwella'r cysylltiadau o fewn ein cymunedau a rhyngddynt yn dod â phobl at ei gilydd ac yn sicrhau bod twf a chyfleoedd yn cyrraedd bob cymuned.

Mae angen inni hefyd sicrhau bod mwy o'r siwrneiau hynny'n cael eu gwneud ar drafniadaeth gyhoeddus – sy'n bosibl gyda gwasanaethau dibynadwy, integredig a fforddiadwy.

Rhaid i ni hefyd rymuso cymunedau drwy ddatganoli grym o fewn Cymru. Byddem hefyd yn sefydlu cytundeb gydag arweinwyr lleol ar ddatblygu economaidd i yrru ein heconomi yn ei blaen a chreu swyddi newydd.

Tai

Byddai **adeiladu rhagor o dai cymdeithasol** yn flaenoriaeth i mi fel Prif Weinidog. Dyma un o'r ffyrdd mwyaf pwerus o liniaru tlodi a helpu pobl i greu dyfodol gwell a mwy diogel. Byddem yn defnyddio'r Grant Tai Cymdeithasol presennol i hybu arloesedd yn y genhedlaeth nesaf hon o dai cymdeithasol. Mae'r dulliau adeiladu diweddaraf a thai modiwlwr yn cynnig ffyrdd cynaliadwy a chost-effeithiol o ddarparu cartrefi newydd. Cartrefi newydd a fydd yn helpu i ateb her yr argyfwng hinsawdd a biliau ynni is. Byddem yn blaenoriaethu cadwyni cyflenwi yng Nghymru ac yn gweithio gyda'r sector tai i sicrhau bod ein gweithlu yn meddu ar y sgiliau i lenwi'r cyfleoedd hyn, gan gynnwys drwy brentisiaethau. Byddai ein llywodraeth hefyd yn cynyddu nifer y cartrefi hygyrch sydd ar gael i bobl anabl.

I **fynd i'r afael â'r argyfwng tai**, mae angen i ni leihau'r ôl-groniadau cynllunio. Mae adrannau cynllunio awdurdodau lleol wedi dioddef o 14 mlynedd o galedi. Gyda'n Llywodraeth ni, byddai Tasglu Cartrefi Fforddiadwy yn cyflymu datblygiadau mawr.

Byddem yn blaenoriaethu datblygiadau newydd sy'n agos at ganol trefi i gefnogi'r stryd fawr leol ac i leihau'r ddibyniaeth ar deithio mewn ceir. Byddem yn sicrhau bod gan bob tŷ newydd gysylltiadau sy'n gallu trosglwyddo data ar gyfradd gigadid er mwyn sicrhau bod tai newydd Cymru yn addas at y dyfodol.

Er mwyn lleihau allyriadau carbon a biliau ynni cartrefi, mae angen inni gychwyn ar raglen uchelgeisiol o **ôl-osod y stoc dai bresennol**. Byddai ein Llywodraeth ni yn gweithio gyda'r sector a chyllid preifat i gyflwyno'r rhaglen hon ar y cyflymder a'r raddfa angenrheidiol. Byddai'r ymrwymiad i ragor o brentisiaethau yn helpu i sicrhau bod gennym lif o bobl fedrus i wneud y gwaith fel rhan o chwyldro swyddi gwyrdd ehangach. Byddem yn treialu creu rhwydweithiau ôl-osod lleol gan ddod â darparwyr bach ac unig fasnachwyr at ei gilydd mewn menter gydweithredol, gyda mynediad at gontractau ôl-osod yn y sector cyhoeddus – gan roi cyfleoedd i gontractwyr dyfu. Mae gan Lafur Cymru hanes balch o **wella diogelwch a hawliau tenantiaid** drwy Ddeddf Rhentu Cartrefi (Cymru), a oedd yn symleiddio'r broses o rentu cartref ac yn creu system newydd ar gyfer tenantiaethau. Byddem hefyd yn ceisio cryfhau'r hawliau hynny er mwyn i rentwyr allu gwneud eu tŷ yn gartref – gan gynnwys drwy roi diwedd ar gymalau 'dim anifeiliaid anwes' afresymol. Byddem yn archwilio tystiolaeth genedlaethol a rhyngwladol ar reoli rhenti, gan sicrhau bod rhenti'n deg i denantiaid, mewn ffordd nad yw'n lleihau nifer y cartrefi sydd ar gael i'w rhentu.

Byddai ein Llywodraeth Lafur ni yng Nghymru yn gweithio i **ailwampio'r system lesddaliadol yn radical** er mwyn i lesddeiliaid presennol allu prynu gyda'i gilydd yn haws a symud i gyfundaliad os ydyn nhw'n dymuno gwneud hynny. Rwyf hefyd yn awyddus i symleiddio'r broses i lesddeiliaid sefydlu'r hawl i hunanreoli neu i ddal rheolwyr ystadau i gyfrif yn well. Byddem yn parhau i drin **mynd i'r afael â digartrefedd** fel mater cenedlaethol, gan gydweithio ag awdurdodau lleol ac elusennau i fabwysiadu dull gweithredu strategol i sicrhau bod arbenigedd yn cael ei Gronni ar draws rhanbarthau, gan rannu arferion gorau o ran darparu llety dros dro y mae gwir ei angen. Gallwn ni helpu i gael pobl oddi ar y strydoedd a'u helpu i greu dyfodol mwy cynaliadwy a diogel.

Byddem yn parhau i **gefnogi deiliaid morgeisi** y mae argyfwng morgeisi'r Toriaid wedi effeithio arnynt drwy'r Cynllun Cymorth i Aros Cymru.

Trafnidiaeth a Theithio

Byddai Llywodraeth Lafur Cymru yn pasio **deddfwriaeth i reoleiddio'r rhwydwaith bysiau** cyn diwedd tymor y Senedd hon. Byddai cyflwyno masnachfreinio yn sicrhau bod gwasanaethau'n diwallu anghenion cymunedau a phobl – yn enwedig y rhai sy'n dibynnu ar fysiau, fel rhai pobl hŷn a phobl anabl.

Byddai masnachfreinio hefyd yn caniatáu ar gyfer **trafnidiaeth gyhoeddus wedi'i hintegreiddio'n well**, gydag amserlenni bysiau'n cysylltu'n well â'i gilydd ac amserlenni trenau, gyda mwy o docynnau unffordd ar gael ar gyfer trenau a bysiau.

Byddem yn **edrych ar gynlluniau lleihau prisiau tocynnau** fel y bydd cyllid yn caniatáu, gan gynnwys teithio am ddim ar fysiau. Byddai Llywodraeth Lafur Cymru yn adolygu'r broses o wneud cais am gardiau bws i bobl anabl, er mwyn sicrhau bod pawb sydd â hawl i gael cerdyn bws yn gallu defnyddio'r system ymgeisio.

Byddem yn parhau i weithio gyda'r sector i gynyddu'r defnydd o fysiau trydan a chefnogi treialon bysiau hydrogen.

Ochr yn ochr â mwy o gerbydau trydan, mae'n hanfodol bod y seilwaith angenrheidiol i **gefnogi gwefru cerbydau trydan** yn barod. Byddem yn gweithio gyda phartneriaid cyflenwi i greu rhwydwaith gwefru cenedlaethol dibynadwy ac effeithlon, yn unol â'r strategaeth bresennol.

Mae Maes Awyr Caerdydd yn adnodd economaidd a thrafnidiaeth hanfodol i Dde Cymru. Byddem yn parhau i gefnogi arloesedd a thwf. Byddem yn gweithio gyda'r diwydiant awyrennau i ddefnyddio'r maes awyr fel catalydd ar gyfer teithiau awyr carbon is.

Teithio llesol yw'r math rhataf a gwyrddaf o drafnidiaeth, ond mae pobl yn dewis cerdded neu feicio ar gyfer eu taith i'r gwaith os ydynt yn teimlo'n ddiogel. Rydym wedi ymrwymo i wella diogelwch y seilwaith teithio llesol.

Byddem yn ehangu'r corff o gyngor y mae Llywodraeth Cymru yn dibynnu arno i lunio polisi trafndiaeth a grymuso dinasyddion i chwarae mwy o ran yn y gwaith o gynllunio polisiau. Byddem hefyd yn gwneud y gwelliannau angenrheidiol i'r seilwaith i leddfu'r pwysau ar goridor yr M4 a chryfhau cysylltiadau trafndiaeth ar draws De-ddwyrain Cymru drwy gyflawni Comisiwn Burns. Mae hyn yn cynnwys cydlynu amserlenni bysiau a threnau, gyda thocynnau integredig.

Byddem yn cynyddu presenoldeb Trafnidiaeth Cymru yng Ngogledd Cymru, gan wella cysylltiadau trafndiaeth, gan gynnwys pwyso ar Lywodraeth y DU i ddarparu cynllun credadwy sy'n cael ei ariannu'n briodol ar gyfer uwchraddio rheilffyrdd er mwyn i ni allu darparu

gwasanaethau metro dibynadwy ar lwybrau allweddol. Rydym yn parhau wedi ymrwymo i ddatblygu Metro Bae Abertawe a De-orllewin Cymru, i wella cysylltiadau trafniadaeth gyhoeddus yn y rhanbarth.

Mwy o bwerau i lywodraeth leol ledled Cymru

Byddai Llywodraeth Lafur Cymru yn y dyfodol yn datblygu **pecyn o bwerau i lywodraeth leol yn rhanbarthau Cymru** drwy Gyd-bwyllgorau Corfforedig. Ar gyfer Gogledd Cymru, byddai'r pecyn hwn o bwerau'n cael ei ddatblygu gan Weinidog Gogledd Cymru, gan adrodd i'r Prif Weinidog.

Ni ellir datganoli pwerau heb adnoddau. Byddem yn datblygu rhestr o flaenoriaethau y cytunwyd arnynt ar y cyd ar draws pob rhanbarth ac y gellir eu defnyddio i ddylanwadu ar ysgogwyr allweddol swyddi da a safonau byw uwch – fel buddsoddiad preifat, buddsoddiad Llywodraeth y DU, a chyllid ymchwil a datblygu.

Nod y mesurau hyn yw datganoli pwerau o Lywodraeth Cymru i Gyd-bwyllgorau Corfforedig, nid symud pwerau sydd gan gynghorwyr lleol ar hyn o bryd i Lywodraeth Cymru. Byddem hefyd yn datblygu rôl gryfach i bob cynghorydd o fewn Cyd-bwyllgorau Corfforedig sy'n golygu y **bydd gan gynghorwyr lleol a gaiff eu hethol yn ddemocrataidd fwy o bwerau o ganlyniad i'r newidiadau hyn, nid llai.**

Mae cynghorau wedi bod ar flaen y gad wrth ddelio â realiti llym cyni'r Ceidwadwyr. Byddai ein llywodraeth yn gweithio mewn partneriaeth gyfartal â chynghorwyr Llafur i ymgymryd â'r heriau sy'n ein hwynebu.

Diwylliant, Treftadaeth a Chwaraeon

Mae twf ein sector creadigol wedi bod yn un o lwyddiannau mawr datganoli yng Nghymru. Mae diwydiannau creadigol yn gwneud cyfraniad cynyddol i'n heconomi, gan ddarparu cyflogaeth mewn swyddi da. Fodd bynnag, mae'r diwydiant yn adrodd am brinder sgiliau a chyfleoedd cyflogaeth a gollwyd. Byddem yn gweithio gyda phartneriaid yn y sector i ddarparu hyfforddiant sgiliau drwy sefydlu **Academi Greadigol Cymru.**

Gan weithio gyda'n sefydliadau diwylliannol, treftadaeth a chwaraeon cenedlaethol, byddem yn gwella effeithlonrwydd ynni eu hystadau, gan helpu i gyrraedd ein targedau sero net a lleihau costau rhedeg. Byddem yn rhoi mwy o flaenoriaeth i iechyd a lles yn y sectorau celfyddydau, diwylliant, treftadaeth a chwaraeon drwy gyfrwng **Bond Lles Cymru.**

Byddem yn sicrhau bod mwy o warchodaeth i adeiladau o arwyddocâd lleol neu ddiwylliannol drwy adolygu fframweithiau sy'n ymwneud â chadw adeiladau hanesyddol.

Byddem yn galw ar Lywodraeth y DU i ddiwygio'r drefn digwyddiadau rhestredig i gynnwys digwyddiadau o arwyddocâd cenedlaethol yng Nghymru, fel y Chwe Gwlad, ar deledu am ddim ar yr awyr ac i Byddem hefyd yn hyrwyddo chwaraeon ar lawr gwlad er budd iechyd meddwl ac iechyd corfforol.

Byddem yn cefnogi parhad a thwf y **Cynllun Cenedlaethol ar gyfer Cerddoriaeth yng Nghymru**. Byddem hefyd yn gweithio i ddiogelu lleoliadau cerddoriaeth fyw o bob maint, gan gynnwys hyrwyddo modelau perchnogaeth gydweithredol.

Ochr yn ochr â hyn, byddem yn ymchwilio i'r posibilrwydd o gyflwyno pasbort diwylliannol ar gyfer pobl ifanc dan 18 oed, er mwyn sicrhau bod pobl ifanc o bob cefndir yn gallu manteisio ar gyfleoedd celfyddydol, diwylliannol a chreadigol.

Byddem yn parhau â'r gwaith o ddarparu Oriol Gelf Gyfoes Genedlaethol, ac yn cwblhau gwaith ar Theatr Clwyd, Amgueddfa Gogledd Cymru a'r Amgueddfa Bêl-droed. Byddem hefyd yn gweithio gyda'r sector twristiaeth i hyrwyddo Cymru fel gwlad o antur a thwristiaeth gynaliadwy.

Byddai ein Llywodraeth Lafur yng Nghymru hefyd yn eiriolwr cryf dros gais Dinas Diwylliant yng Nghymru.

DYFODOL UCHELGEISIOI:

Cyfleoedd addysgol i bobl o bob oed a chyfnod mewn bywyd. Defnyddio dylanwad swyddfa'r Prif Weinidog i sicrhau rhagoriaeth yn ein hysgolion a'n colegau gan weithio gydag athrawon a staff cymorth ysgolion.

Dylai dysgwyr o bob oed gael dyfodol uchelgeisiol yng Nghymru. Byddai Llywodraeth Lafur Cymru yn arwain cenhadaeth genedlaethol newydd i sicrhau bod gan bawb y sgiliau bywyd hanfodol sydd eu hangen arnynt ar gyfer y dyfodol. Er mwyn cyflawni hyn, rhaid i ni weithio gyda'n gilydd mewn partneriaeth – llywodraeth, y sector addysg, undebau llafur, a busnesau o wahanol ddiwydiannau – i wella addysg a llwybrau gyrfa yng Nghymru yn sylweddol. Er gwaethaf y pwysau maen nhw'n ei wynebu, mae ymroddiad ein hathrawon a staff cymorth ysgolion yn ysbrydoledig. Mae staff mewn ysgolion a cholegau yn darparu mwy a mwy o gymorth emosiynol ac iechyd meddwl i ddysgwyr y mae eu teuluoedd yn cael trafferthion ariannol, ac mewn ffyrdd eraill. Byddwn bob amser yno ar gyfer staff ymroddedig ein hysgolion.

Yn y byd gwaith sy'n newid yn gyflym heddiw, nid yw dysgu a datblygu sgiliau yn dod i ben wrth gatiâu'r ysgol. Byddem yn cydnabod yr angen am gymorth wedi'i deilwra i bobl o wahanol oedrannau ac ar wahanol gamau yn eu bywydau drwy ddysgu ôl-orfodol, cymunedol ac oedolion. Rydym am i bobl gael cyfleoedd hyblyg ac amserol i ailsgilio ar unrhyw adeg o'u bywydau. Mae cyflawni hyn yn gofyn am ewyllys wleidyddol ac ymdrech cymdeithas gyfan. Mae hwn yn adnodd hanfodol i sicrhau bod gan bobl urddas a chydabyddiaeth ariannol yn eu bywyd gwaith, gan roi Cymru yn y sefyllfa orau i fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd ac addasu i ddeallusrwydd artiffisial ac awtomeiddio.

Gofal plant

Yr wyf yn benderfynol y byddwn, gyda'n gilydd, yn rhoi **cychwyn cadarn i bob plentyn yng Nghymru**, waeth beth fo'i gefndir, gan hefyd alluogi rhieni i weithio neu ddysgu fel y mynnant. Ni ddylai cost gofal plant fod yn dal pobl yn ôl. Byddai ein Llywodraeth Lafur yng Nghymru yn adnewyddu ein ffocws ar y 1000 diwrnod cyntaf ym mywyd plentyn. Rydym wedi ymrwymo i ehangu ein cynnig wrth i adnoddau ddod ar gael.

Addysg

Rydym am weld ysgolion Cymru yn cyflawni **rhagoriaeth mewn addysg** i'n plant a'n pobl ifanc yn gyson. Mae plant ysgol yng Nghymru yn dal i deimlo effaith pandemig Covid ar ddysgu ac yn gymdeithasol. Rydym wedi ymrwymo i gau'r bwlch cyrhaeddiad a mynd i'r afael â'r cynnydd mewn absenoliaeth ac ymddygiad aflonyddgar mewn ysgolion drwy ganolbwyntio ar gefnogaeth i deuluoedd. Byddem yn gweithio gydag awdurdodau lleol, ysgolion a rhieni i hyrwyddo mynediad at addysg cyfrwng Cymraeg ac i gefnogi plant a phobl ifanc ag Anghenion Dysgu Ychwanegol.

Mewn economi sy'n newid yn gyflym, mae'n hanfodol bod ein **system addysg yn paratoi pobl ifanc ar gyfer byd gwaith**. Mae ymgysylltu cyn-16 â chyflogwyr yn yr ysgol, gan ganolbwyntio'n benodol ar gefnogi disgyblion i fapio llwybrau gyrfa yn unol â'u huchelgais a'u sgiliau, yn hanfodol. Byddai ein llywodraeth hefyd yn ehangu Hive y Cymoedd Technoleg i fwy o ysgolion yn y Cymoedd. Ar yr un pryd, mae angen i ni sicrhau bod pobl ifanc yn gwybod beth yw eu hawliau pan fyddant yn mynd i'r gweithle. Byddem yn hyrwyddo rhaglen Undebau TUC Cymru a'r Byd Gwaith ac yn diwygio'r Fanyleb Safonau Prentisiaeth ar gyfer Cymru i gynnwys modiwl byr ar-lein ar hawliau gweithio ar gyfer pob prentisiaeth.

Mae'n bwysicach nag erioed ein bod yn parhau i sicrhau bod **cydraddoldeb ac amrywiaeth yn rhan allweddol o'n haddysg**, er mwyn i'n plant dyfu gyda phersbectif ar wahanol lwybrau bywyd. Byddem yn cefnogi mesurau i sicrhau bod disgyblion yn cael profiad a dealltwriaeth eang o gymunedau amrywiol drwy gydol eu hamser yn yr ysgol, a hefyd yn sicrhau nad yw homoffobia, rhywiaeth, hiliaeth ac ableddiaeth yn cael eu croesawu yn ein system addysg.

Sgiliau

Byddai ein Llywodraeth Lafur yng Nghymru yn gwneud **ail-fuddsoddi mewn rhagor o brentisiaethau** yn flaenoriaeth mewn cronfeydd cyfnewid yr UE, a byddai Llywodraeth Lafur nesaf y DU yn eu dychwelyd i Gymru – ymrwymiad a sicrhawyd gennyf i. Ar yr un pryd, byddem yn cynyddu amrywiaeth y diwydiannau sy'n darparu prentisiaethau hyfforddi yn y gwaith i ateb y galw am swyddi medrus mewn sectorau sy'n dod i'r amlwg. Byddem yn adolygu darpariaeth Sgiliau Hanfodol Cymru mewn prentisiaethau dysgu yn y gwaith ac yn targedu prentisiaethau uwch a lefel gradd yn y meysydd hynny sydd â'r galw mwyaf am sgiliau.

Byddem yn canolbwyntio'n bennaf ar gryfhau cynnig addysg a hyfforddiant galwedigaethol a thechnegol Cymru, gan ddatblygu strategaeth ar gyfer y llywodraeth, cyflogwyr ac undebau llafur. Byddem yn parhau i fuddsoddi y Gronfa Ddysgu Undeb Cymru lwyddianus.

Byddai ein llywodraeth yn **cefnogi colegau addysg bellach i hyfforddi pobl yn y sgiliau gwyrdd sydd eu hangen arnom ar gyfer y dyfodol**, yn dilyn ein Cynllun Gweithredu Sgiliau Sero Net sy'n cwmpasu peirianeg adeiladu, gweithgynhyrchu a llawer mwy. Byddem hefyd eisiau sicrhau bod yr holl ddysgwyr yn cael eu cefnogi wrth iddynt symud i fyd gwaith a'n bod yn strategol yn ein hagwedd at faterion traws-sector. Mae hyn yn golygu annog gwell cydgysylltu rhwng ein gwahanol sectorau addysg yn ogystal ag strwythuro'r Comisiwn ar Addysg Drydyddol ac Ymchwil i ganolbwyntio ar themâu trawsbynciol fel dysgu gydol oes a sgiliau gwyrdd.

Byddem yn cydweithio â phartneriaid i godi ymwybyddiaeth a chynyddu mynediad at gynnig llawn partneriaethau Dysgu Oedolion yn y Gymuned a hyrwyddo gwerth amlieithrwydd. Byddem hefyd yn ehangu Contract Economaidd Llywodraeth Cymru gyda busnesau i gynnwys cyfnewidfa addysg a chyflogaeth.

Fel rhan o'n penderfyniad y dylai pawb deimlo bod ganddynt y posibilrwydd o ddyfodol cyffrous yma, byddem yn gwneud mwy i **gadw a datblygu talent a sgiliau amrywiol ar draws y genedl**. Byddem yn hybu cyfleoedd dysgu yn y gwaith ac yn hyrwyddo llwybrau gyrfa gwyrdd i bobl o bob oed, gan weithio gydag awdurdodau lleol, busnesau, a sefydliadau addysg bellach ac uwch i ddatblygu canolfannau sgiliau rhanbarthol, sectoraidd ar gyfer rhagoriaeth. Byddwn yn blaenoriaethu **dysgu hyblyg, am ddim i weithwyr ar gyflogau isel**, gan brif-frydio ein dull cyfrifon dysgu personol. Mae'n hanfodol adeiladu tegwch yn niwydiannau'r dyfodol, a byddem yn cefnogi mynediad cyfartal at swyddi a sgiliau gwyrdd fel nad yw'r anghydraddoldebau presennol yn cael eu hailadrodd neu eu gwaethygu wrth i ni bontio i ddiwydiannau newydd.

CYMRU GRYFACH:

Mwy o bwerau i Gymru a ledled Cymru. Cenedl uchelgeisiol a blaengar yn cymryd ei lle ar lwyfan y byd gyda dyfodol ffyniannus i'r Gymraeg.

Gyda'n gilydd, gallwn greu dyfodol cryfach a thecach i Gymru lle mae gan bawb gyfle i lwyddo. Mae 25 mlynedd cyntaf datganoli yn brawf o'r hyn y gallwn ei gyflawni gyda'n gilydd, i bob un ohonom. Rwy'n falch o fod wedi arwain Myfyrwyr yn Dweud Ie yn 1997, ochr yn ochr â chynifer o bobl yn ein mudiad, ac i fod wedi ymgyrchu dros fwy o ddatganoli yn 2011. Nawr mae'n bryd sicrhau mwy o bwerau i'r Senedd a chryfhau'r setliad datganoli drwy rannu pwerau ledled Cymru. Gallwn ledaenu pŵer allan o Gaerdydd a'i roi yn nwylo pobl fel bod gan bob rhanbarth yn ein gwlad lais, a'u bod yn teimlo cysylltiad cryf â'n Senedd.

Fel Cymro a aned yn Zambia, rwy'n gwybod sut beth yw profi rhagfarn a chael pobl yn cwestiynu eich safle yn y gymuned. Dydw i ddim eisiau i unrhyw berson ifanc yng Nghymru deimlo felly. Mae Cymru'n gryfach drwy fanteisio ar dalentau ein holl ddinasyddion, a dyna pam mae'r maniffesto hwn yn cynnwys ymrwymadau cryf i gydraddoldeb. Byddem yn parhau â gwaith da Llywodraeth Cymru yn y maes hwn ac yn cryfhau'r darpariaethau ar gydraddoldeb i fenywod, pobl anabl, pobl LHDTG+, a lleiafrifoedd ethnig. Fodd bynnag, nid yw ein hymrwymiad i gydraddoldeb wedi'i gynnwys yn yr adran hon yn unig, ond yn y maniffesto hwn drwyddo draw.

Rydym hefyd wedi ymrwymo i ddyfodol ffyniannus i'r Gymraeg yn ein cymunedau gyda'n nod o gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg. Fel cynifer ohonom ni ar draws y wlad, rwy'n dysgu Cymraeg fy hun. Byddai cael dysgwr fel Prif Weinidog yn arwydd cadarnhaol i bobl ledled Cymru sy'n dysgu'r iaith ac yn annog pawb i ddefnyddio'r Gymraeg sydd gennych.

Cydraddoldeb

Byddai ein llywodraeth ni wedi ymrwymo i **greu Cymru wrth-hiliol**. Byddem yn cefnogi'r Cynllun Gweithredu Cymru Wrth-hiliol hyd at ddiwedd y cyfnod presennol o ddwy flynedd ym mis Mehefin 2024, ac yna'n adeiladu ar yr hyn rydym wedi'i ddysgu dros y ddwy flynedd nesaf gyda chyfres newydd o gamau gweithredu uchelgeisiol. Byddai Gwaith Teg – ein Cronfa Gwaith Teg newydd – yn cefnogi economi decach, gan gynnwys camau i fynd i'r afael â gwahaniaethu ar sail hil ac anabledd a'r bwch cyflog rhwng y rhywiau a'r bwch cyflog ethnigrwydd.

Byddem helpu i sicrhau mai Cymru yw'r **wlad fwyaf cyfeillgar i bobl LHDTTC+ yn Ewrop** ac yn parhau i gefnogi a gwireddu camau gweithredu Cynllun Gweithredu LHDTTC+ Cymru. Byddem yn parhau i gefnogi'r cwricwlwm ACRh newydd ac yn cynhyrchu mwy o ddeunyddiau cefnogol i athrawon ac ysgolion er mwyn ei roi ar waith. Byddem hefyd yn parhau i gefnogi hawl pobl draws i arddel rhywedd o'u dewis.

Byddem yn parhau i bwysu am Gymru sy'n **ymdrechu i sicrhau hawliau a chydraddoldeb i bob person anabl** drwy barhau i asesu dichonoldeb gweithredu Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau (UNCPRD) yn y gyfraith.

Byddem yn arwain llywodraeth ffeministaidd sy'n **hyrwyddo cydraddoldeb rhywiol** yng Nghymru sy'n parhau i gefnogi canfyddiadau'r Cynllun Hyrwyddo Cydraddoldeb rhwng y Rhywiau yng Nghymru, gan gryfhau a diweddarau'r darpariaethau lle bo angen. Byddai mynd i'r afael â thrais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol yn parhau i fod yn flaenoriaeth strategol i Lywodraeth Cymru.

Mae Llafur Cymru wedi cymryd camau breision ymlaen o ran cydraddoldeb rhywiol, ac mae'r rhan fwyaf o Aelodau'r Senedd bellach yn fenywod. Fodd bynnag, nid da lle gellir gwel. Felly, byddai ein llywodraeth bob amser yn parhau i gael **cabinet sydd â chydbwysedd rhwng y rhywiau wrth i ni geisio** datblygu arweinwyr y dyfodol.

Byddwn yn edrych ar ddulliau newydd o greu gweithleoedd mwy diogel. Byddwn yn codi'r safonau arweinyddiaeth sydd eu hangen i atal camdriniaeth ac yn darparu atebolrwydd cadarn a chyson yn y gwaith. Lle bo angen, byddwn yn ailedrych ar y Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol i gryfhau'r blaenoriaethau hyn.

Byddem yn ymgynghori ar gynlluniau i **goddi safonau mewn cyrff cyhoeddus**, gyda'r opsiwn o osod safon gryfach ar aflonyddu rhywiol a mathau eraill o wahaniaethu ar gyfer cyrff cyhoeddus ar sail statudol. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, rydym wedi gweld gormod o achosion o ymddygiad amhriodol yn ein cyrff cyhoeddus.

Byddem yn parhau i fynd i'r afael â thlodi plant a datblygu gwaith ar **System Budd-daliadau Cymru**, gan symleiddio'r budd-daliadau mae Llywodraeth Cymru yn eu cynnig ar hyn o bryd – gan gynyddu ymwybyddiaeth a hwylustod ymysg defnyddwyr posibl. Fel rhan o'r gwaith hwn, byddem yn edrych ar sut mae dod â gwasanaethau at ei gilydd i **greu pàs digidol ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus**. Byddai hyn yn ei gwneud yn haws i bobl gael gafael ar y cymorth

maen nhw'n dibynnu arno a'r cyfleoedd maen nhw'n eu haeddu. Mae hwyluso mynediad i bawb yn helpu cyfiawnder cymdeithasol – sy'n gallu meithrin mwy o ymddiriedaeth. Byddem yn sicrhau bod opsiynau analog yn cael eu cadw ar gyfer y rhai sy'n cael trafferth defnyddio gwasanaethau digidol.

Byddai ein llywodraeth hefyd yn adolygu trothwyon cymhwysedd ar gyfer budd-daliadau yng Nghymru, er mwyn sicrhau nad yw teuluoedd agored i niwed sy'n dibynnu ar ddarpariaethau fel Prydau Ysgol am Ddim yn canfod eu hunain heb ein cymorth a heb unrhyw gynnydd yn eu safonau byw. Bydd hyn yn rhan o'n gwaith i barhau i fynd i'r afael â materion fel llwgu yn ystod y gwyliau.

Byddai ein llywodraeth yn falch o **gadw statws Cenedl Noddfa Cymru**, gan groesawu ffoaduriaid sy'n ffoi rhag rhyfel ac erledigaeth, a byddem yn gwrthwynebu naratifau a lleisiau sy'n hyrwyddo gwahaniaethu a chasineb.

Cyfansoddiad a Democratiaeth

Fel rhywun a fu'n ymgyrchu dros ddatganoli yn refferenda 1997 a 2011, ochr yn ochr â chynifer o bobl eraill ar draws ein mudiad, byddwn yn parhau i eiriol dros bwerau cryfach i'r Senedd. Byddem yn cefnogi datganoli Ystad y Goron i Gymru, er mwyn caniatáu i ni ddefnyddio ein hadnoddau naturiol i ddod â swyddi gwyrdd o ansawdd da i Gymru.

Byddem hefyd yn cefnogi datganoli cyfiawnder ieuenctid a'r gwasanaeth prawf fel yr argymhellwyd yn adroddiad Gordon Brown, a **datganoli pwerau cyfiawnder a phlismona** yn unol â pholisi Llafur Cymru. Yn ogystal â hyn, byddem yn cefnogi **datganoli pwerau benthyca darbodus**, a fyddai'n lleihau cost prosiectau adeiladu seilwaith yng Nghymru, gan ein galluogi ni i gyflawni mwy.

Byddai ein cefnogaeth i ddatganoli hefyd yn ymestyn y tu hwnt i ragor o bwerau i'r Senedd. Ochr yn ochr â'n cynigion datganoli rhanbarthol a amlinellwyd yn gynharach, byddai ein llywodraeth ni yn rhoi **mwy o bŵer i Weinidog Gogledd Cymru**, gan gynnwys swyddfa yng Ngogledd Cymru a thîm o swyddogion wedi'u lleoli yng Ngogledd Cymru o adrannau allweddol Llywodraeth Cymru.

Byddai ein llywodraeth ni'n canolbwyntio'n ddygn ar y materion bara menyn sy'n bwysig i bobl, a byddem yn sefydlu **Swyddfa'r Prif Weinidog newydd i ganolbwyntio ar gyflawni**. Byddai'r swyddfa hon yn sicrhau bod blaenoriaethau craidd y llywodraeth yn mynd rhagddynt. Byddai ganddi hefyd gylch gwaith i ganolbwyntio ar flaenoriaethau trawslywodraethol fel gwaith teg, newid hinsawdd ac iechyd meddwl, gan helpu Gweinidogion yn y meysydd hyn i gyflawni eu hagendaû.

Mae HS2 yn amlwg yn brosiect i Loegr yn unig sydd wedi'i ddsbarthu fel prosiect Lloegr-a-Chymru i'n hamddifadu o'r cyllid mae gennym ni hawl iddo. Rwy'n cefnogi creu ysgrifenyddiaeth annibynnol i sicrhau na all Llywodraeth y DU barhau i gam-drin y gwledydd datganoledig.

Yr Iaith Gymraeg a'i diwylliant

Fel llawer ohonoch, rwy'n dysgu Cymraeg. Mae'r Gymraeg yn rhan hanfodol o'n hunaniaeth genedlaethol ac rwyf wedi ymrwmo i sicrhau ein bod yn **cyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050**. Byddem yn hyrwyddo cyfleoedd dysgu gydol oes a dysgu seiliedig ar waith gyda'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol. Byddem yn cyflwyno Rhaglen arloesol Arfor i ragor o ardaloedd Awdurdodau Lleol, i gefnogi ac i dyfu'r Gymraeg ochr yn ochr ag economïau lleol. Byddai ein llywodraeth ni hefyd yn ehangu Prosiect Perthyn i ddarparu cefnogaeth arbenigol i ragor o gymunedau sydd eisïau datblygu mentrau cydweithredol Cymraeg.

Byddai ein Llywodraeth Lafur ni yng Nghymru yn hyrwyddo **asedau diwylliannol gwych Cymru**, gan gynnwys gwthio am statws gwarchoddedig UNESCO i'r Eisteddfodau drwy gofrestr treftadaeth ddiwylliannol anniriaethol UNESCO. Byddem yn defnyddio holl ysgogiadau Llywodraeth Cymru i hyrwyddo safon uchel a lefel gynaliadwy o ddarlledu a chyfryngau Cymraeg. Byddem yn cefnogi addasu cylch gwaith Ofcom i fynnu sylwebaeth yn yr iaith Gymraeg ar gyfer digwyddiadau penodol.

Byddai Llafur Cymru yn pwysu am gefnogaeth wedi'i theilwra i annog aelodau Llafur sy'n siarad Cymraeg i sefyll fel ymgeiswyr mewn etholiadau.

**Dros Gymru,
dros Lafur,
drosoch chi.**